

بررسی تاثیر جو مدرسه بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران

سعد الله کاظمی*: کارشناس ارشد علوم تربیتی، گرایش برنامه ریزی درسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه

پیام نور تهران، تهران، ایران.

چکیده: این پژوهش با هدف تعیین تاثیر جو مدرسه بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران در سال ۱۳۹۶ صورت گرفت. روش پژوهش از نظر هدف کاربردی و از نظر روش گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی بود. جامعه آماری تحقیق شامل ۱۰۰۰ نفر از دانش آموزان مقطع متوسطه دوم مدارس منطقه ۴ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۱۳۹۵ بود، که از این میان با استفاده از فرمول کوکران و روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای ۲۸۰ نفر به عنوان حجم نمونه در نظر گرفته شد. روش جمع‌آوری داده‌ها بر اساس پرسشنامه‌های استاندارد جو سازمانی هالپین و کرافت (۱۹۶۳) و پرسشنامه خلاقیت اونیل و عابدی (۱۹۹۶) انجام گرفت. پس از جمع‌آوری پرسشنامه‌ها، بررسی اطلاعات و آزمودن فرضیه‌ها با استفاده از روش مدل‌سازی معادلات ساختاری و به کمک نرم‌افزار Smart PLS 2 در دو بخش مدل اندازه‌گیری و بخش ساختاری انجام پذیرفت. در بخش اول ویژگی‌های فنی پرسشنامه شامل پایایی، روایی همگرا و روایی واگرا مختص PLS بررسی گردید. در بخش دوم، ضرایب معناداری نرم‌افزار برای بررسی فرضیه‌های پژوهش مورد استفاده قرار گرفتند. در نهایت یافته‌های پژوهش تاثیر جو مدرسه و ابعاد هشتگانه آن بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران مورد تأیید قرار داد.

واژگان کیفی: جو مدرسه، خلاقیت، صمیمیت، عدم جوشش.

*نویسنده‌ی مسؤوول: کارشناس ارشد علوم تربیتی، گرایش برنامه ریزی درسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام

نور تهران، تهران، ایران.

Email: Sadolahkazemi@yahoo.com

مقدمه

امروزه و در هزاره سوم پیشرفت سازمان‌ها در گروهی استفاده بهینه از نیروی انسانی آن‌ها است. توجه به این منبع عظیم در حوزه مدیریت منابع انسانی و در نظر گرفتن نیازها و مشکلات کارکنان و استقرار جو سازمانی و فضایی مناسب در سازمان از عوامل موثر در موفقیت و پیشرفت هر سازمانی می‌باشد (شیمل ۲۰۰۹). جو سالم و مطلوب مطمئناً بر روابط حرفه‌ای در مدارس اثر مثبت داشته باشد و ارتباط صمیمانه و نزدیکی بین اعضای آن به وجود می‌آورد و برعکس، جو سازمانی مدارس نامطلوب و ناسالم ممکن است محیطی سرشار از سوءظن و استرس در مدارس به وجود آورده و هرگونه مدیریت مشارکتی و گروهی را با شکست مواجه کند (شیری ۱۳۹۴).

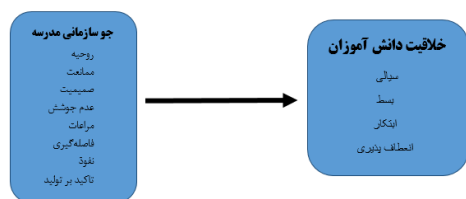
دانش آموزان هنگام انتقال از مدرسه‌ای به مدرسه دیگر، اغلب احساس می‌کنند به محیط تازه‌ای قدم می‌گذارند که با محیط‌های قبلی تفاوت‌های آشکاری دارد، آن‌چه موجب چنین احساسی می‌شود، جو مدرسه است. جو مدرسه، یکی از عوامل مهمی است که بر روابط کارکنان آموزشی، معلمان و دانش آموزان در مدارس اثر غیرقابل انکاری دارد و مجموعه حالات، خصوصیات یا ویژگی‌های حاکم بر مدرسه یا محیط آموزشی را در بر می‌گیرد. این جو ممکن است محیط مدرسه را گرم یا سرد، قابل اعتماد، ترس آور یا اطمینان بخش، تسهیل کننده یا بازدارنده سازد و سبب تمایز دو مدرسه مشابه از یکدیگر شود (رمضانی نژاد و همکاران ۱۳۸۸).

همچنین جو سازمانی ویژگی‌های درونی است که یک سازمان را از سازمان دیگر متمایز می‌سازد و روی رفتار افراد آن سازمان تاثیر می‌گذارد. مطالعات مختلفی بر روی جو سازمانی صورت گرفته است و ابعاد مختلفی را برای این عامل درون سازمانی تعریف کرده‌اند. از جمله این مطالعات پژوهش‌های هالپین کرافت (۱۹۶۳) می‌باشد که هشت بعد روحیه گروهی، ممانعت (بازدارندگی)، عدم جوشش، صمیمیت، مراعات، کناره‌جویی، نفوذ، تاکید بر تولید را برای جو سازمانی معرفی می‌کند (هالپین و کرافت ۱۹۶۳ به نقل از ابراهیمی ۱۳۹۳). در ادامه در خصوص تعاریفی مختصر از مولفه‌های جو سازمانی مدارس عبارتند از: روحیه گروهی؛ به وضعیتی اطلاق می‌شود که در آن دانش آموزان از کار با یکدیگر لذت می‌برند و نسبت به هم

احساس تعهد می‌کنند؛ ممانعت (بازدارندگی): به احساس دانش آموزان و دبیران مدارس درباره جوی گفته می‌شود که در آن دبیران کارهای پرمشغله، دست و پاگیر و غیر ضروری را به دانش آموزان تحمیل می‌کند. این امور مانع و مزاحم فعالیت اصلی آن‌ها می‌شود. عدم جوشش: تمایل دانش آموزان به عدم مشارکت در امور مدرسه است که به آن عدم تعهد نیز گفته می‌شود. صمیمیت: به روابط گرم، دوستانه، اجتماعی و خوشایند میان دبیران و دانش آموزان مدارس اطلاق می‌شود. مراعات: این بعد به رفتار دوستانه و گرم دانش آموز نسبت داده می‌شود. دانش آموزی که دوست دارد به شیوه‌های انسانی با دیگران رفتار کند. کناره‌جویی: به رفتار غیرشخصی و رسمی دانش آموز اشاره دارد. دانش آموز علاقمند است قوانین و مقررات، حاکم بر جو مدرسه باشد. نفوذ: این بعد به رفتار پویای دانش آموز اشاره دارد. دانش آموز از طریق نمونه قرار دادن خود سعی در ایجاد انگیزه دارد. تاکید بر تولید: نشان‌دهنده سرپرستی نزدیک و رفتار آمرانه و دستوری دبیران مدارس می‌باشد (ابراهیمی ۱۳۹۱).

خلاقیت واژه‌ای عربی است که ریشه آن در خلق، به معنی آفریدن است و از خلاقیت، خلق کردن و خلاق مشتق شده است. در فرهنگ‌های لغت فارسی نیز خلاقیت بمعنای آفریدن، بوجود آوردن و آفرینش بکار رفته است (طلاچیان ۱۳۹۴). خلاقیت یکی از داغ‌ترین کلمات در دنیای کسب و کار است. بخصوص در روند جهانی شدن و توسعه سریع تکنولوژی مدرن، خلاقیت به مؤثرترین روش برای رقابت کردن در جهانی تبدیل شده است (پلایو و ژنگ ۲۰۰۹). بنابراین خلاقیت افراد عامل اثرگذاری در پیشبرد اهداف است که نیازمند بررسی و مطالعه بیشتر می‌باشد. به اعتقاد کینگ دانش آموزان خلاق دارای انگیزه بالا برای پیشرفت، کنجکاوی و جستجوگری، پشتکار و انضباط، شوق فراوان برای زندگی کردن، زیبا پسند و علاقه مند به آثار هنری و دارای قوه تخیل فعال می‌باشند آنها میل به استقلال دارند و در زندگی کمتر دچار جزئی‌نگری می‌شوند و کنترل افکار و احساسات هیجانی خود را در دوران مختلف زندگی اجتماعی خود دارا می‌باشند (کینگ ۲۰۰۷).

فیدان و اوزتاک در پژوهشی بیان داشته‌اند که جو مدرسه برای نوآوری با خروجی سازمانی شامل مزایای ایده‌ها، نوآوری‌های قابل توجهی و رضایت کارکنان و مشتریان

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

لذا با عنایت به اهمیت جو مدرسه و نقشی که می‌تواند بر میزان خلاقیت خصوصاً در نظام آموزش و پرورش داشته باشد و با توجه به اینکه پژوهش‌های محدودی در خصوص بررسی تاثیر جو مدرسه بر میزان خلاقیت در سازمان‌های آموزشی همانند مدارس انجام شده است، هدف از این پژوهش بررسی تاثیر جو مدرسه بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران می‌باشد. در واقع از آنجا که دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران برای اینکه جایگاه مناسب خود را حفظ نمایند و ارتقاء دهند و علاوه بر آن به اهداف خود که پیشتر به آن اشاره شد برسند، نیاز دارند تا بر روی خلاقیت خود و عوامل اثرگذار بر آن تمرکز کنند، که از جمله عوامل مهم می‌توان به جو موجود در مدارس اشاره کرد. لذا در این پژوهش تلاش شده است تا موضوع بررسی تاثیر جو مدرسه بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران مورد کندوکاو قرار گرفته و به این سؤال پاسخ داده شود که جو مدارس چه تاثیری بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران دارد؟

روش کار

از آنجایی که در این پژوهش از طریق پرسشنامه داده‌های مربوط به بررسی تاثیر جو مدرسه بر میزان خلاقیت دانش آموزان گردآوری می‌شوند، پژوهش حاضر، پژوهشی کاربردی و از نوع کمی می‌باشد. از حیث بعد محیط، از نوع میدانی، و از منظر قطعیت به لحاظ مشخص بودن متغیرها و ارتباط بین آنها (یعنی وجود فرضیه) از نوع قطعی است. هم‌چنین با توجه به موضوع، ماهیت این پژوهش توصیفی از نوع پیمایشی است و از روش‌های آمار توصیفی و آمار استنباطی نیز در مراحل مختلف پژوهش استفاده شده است. در پژوهش حاضر جامعه آماری عبارتست از کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم مدارس منطقه ۴ شهر تهران در سال تحصیلی ۱۳۹۵-۱۳۹۶ است که تعداد کل آنها بر اساس گزارش

خدمات مربوط و برنامه‌های کاربردی پیچیده از اثر بخشی خدمات در رابطه است (فیدان و اوزتاک ۲۰۱۵). آنتونیو و همکاران در پژوهشی دریافتند که تفکر خلاق می‌تواند باعث سلامت جسم، سازگاری روانشناختی و در سطح سرزندگی موثر باشد و باعث پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان شود بنابراین این متغیرها با هم ارتباط مستقیم دارند (آنتونیو و همکاران ۲۰۱۴). به زعم چینگ در دانش‌آموزان کشورهای شرقی ریسک‌پذیری، فراشناخت، انتقال یادگیری و به چالش کشیدن اقتدار ضعیف نگاه داشته شده و باید برنامه‌های آموزشی تغییر کند و موانع فرهنگی مهار شود تا خلاقیت دانش آموزان شکوفا گردد (چینگ ۲۰۱۱). در داخل کشور نیز طلاچیان و عزیز یافته‌اند که رابطه عناصر جو مدرسه بر موفقیت تحصیلی و خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع دبیرستان منطقه ۲ شهر تهران تأثیر مثبت دارد (طلاچیان ۱۳۹۴، عزیز ۱۳۹۴). رشیدی بیان می‌دارد که بین جو مدرسه و ابعاد جو مدرسه با انگیزش درونی دانش آموزان همبستگی مثبت و معنادار وجود دارد (رشیدی ۱۳۹۳). به اعتقاد کیپادخو، بین جو و تمامی مولفه‌های مربوط به جو با خلاقیت رابطه وجود دارد و هر چه بیشتر سطح خلاقیت، توجه به جو مدرسه و مولفه‌های آن، و تقویت هر چه بیشتر مولفه‌ها در جو باز و در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان موثر خواهد بود (کیپادخو ۱۳۹۲). بیدختی و پرورش رابطه جو سازمانی با سبک مدیریت و آثار آن بر معلمان مدارس ابتدائی را مورد تأیید قرار داده است (بیدختی و پرورش ۱۳۸۷). از مجموع پیشینه مذکور به نظر می‌رسد جو سازمانی مدارس می‌تواند در میزان خلاقیت دانش آموزان اثر گذار باشد لذا با توجه به اینکه آموزش و پرورش شهر تهران سالیانه ضررهای مادی و غیرمادی زیادی از عدم بررسی تاثیر جو مدرسه بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران در سطوح مختلف خود متحمل شده است و به همین دلیل با این مسئله به چشم یک نقطه ضعف اساسی و چالش در سند راهبردی توسعه آموزشی برخورد کرده و تصمیم به انجام یک تحقیق علمی و آموزشی جهت آسیب‌شناسی موضوع فوق و ارائه راهکارهای علمی جهت حل این چالش آموزشی گرفته شده است. با توجه به چهارچوب مفهومی و فرضیه‌های پژوهش مدل مفهومی پژوهش در شکل زیر آورده شده است:

خیلی زیاد= ۵) تنظیم شده است. به منظور تعیین روایی پرسشنامه از روایی محتوا استفاده شد که برای این منظور پرسشنامه به تأیید چند تن از اساتید دانشگاه رسید و اصلاحات لازم صورت پذیرفت. در مورد روایی سازه نیز از روش کمترین مربعات جزئی و نرم افزار SmartPLS استفاده شد. روایی سازه به دو نوع روایی همگرا و روایی واگرا تقسیم می‌شود. با توجه به این که در این تحقیق شاخص AVE (میانگین واریانس استخراج شده) برای تمامی متغیرهای تحقیق بالای ۰/۵ است، لذا روایی همگرای سازه‌های مدل تأیید می‌شود. علاوه بر آن یافته‌ها نشانگر تایید روایی واگرای ابزار اندازه گیری بود. هم-چنین ضریب پایایی (CR) و آلفای کرونباخ برای سنجش پایایی بالای ۰/۷ به دست آمد که نشان دهنده پایا بودن ابزار اندازه گیری است. نتایج ویژگی‌های روانسنجی ابزار برای متغیرهای پژوهش در جدول زیر نشان داده شده است:

تهیه شده از اداره آموزش و پرورش منطقه ۴ شهر تهران ۱۰۰۰ نفر بود و بر اساس فرمول کوکران و از بین دانش آموزان ۲۸۰ نفر به صورت روش نمونه گیری به صورت تصادفی چندمرحله ای به عنوان نمونه انتخاب شد. مرحله اول: منطقه ۴ شهر تهران از لحاظ حوزه جغرافیایی به سه حوزه (شمال، جنوب، مرکز) تقسیم شد. مرحله دوم: از هر حوزه جغرافیایی ۲ مدرسه به صورت تصادفی انتخاب شد. مرحله سوم: از هر مدرسه ۳ کلاس بصورت تصادفی انتخاب شد. مرحله چهارم: پرسشنامه ها بین ۱۵ الی ۱۶ نفر از دانش آموزان کلاس های انتخابی بصورت تصادفی توزیع شد. برای گردآوری داده‌ها، از دو پرسشنامه استاندارد پرسشنامه جو سازمانی هالپین و کرافت و پرسشنامه خلاقیت اونیل و عابدی استفاده شده است (هالپین و کرافت ۱۹۶۳، اونیل و عابدی ۱۹۹۶). این پرسش نامه ها به ترتیب دارای ۳۲ و ۶۰ گویه با مقیاس پنج درجه ای لیکرت (خیلی کم = ۱، کم = ۲، تاحدودی = ۳، زیاد = ۴ و

جدول ۱. نتایج ویژگی‌های روان سنجی ابزار برای متغیرهای پژوهش

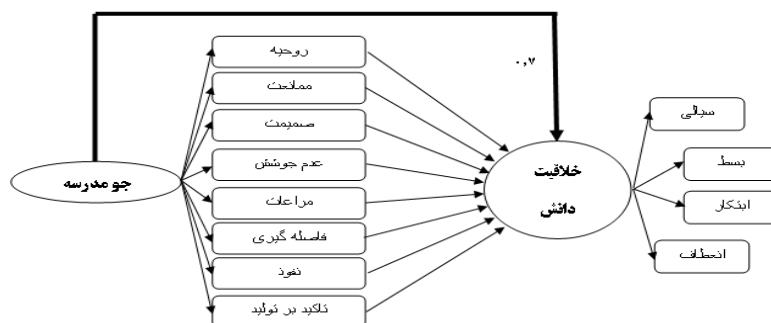
بعد	متغیر	منبع	تعداد گویه‌ها	آلفا	AVE	CR
جو سازمانی مدارس	روحیه	هالپین و کرافت (۱۹۶۳) به نقل از شیری (۱۳۹۴)	۴	۰,۷۸۰	۰,۶۸۴	۰,۸۵۲
	ممانعت		۴	۰,۹۰۴	۰,۶۴۵	۰,۹۵۱
	صمیمیت		۴	۰,۷۶۱	۰,۸۵۳	۰,۸۵۳
	عدم جوشش		۴	۰,۷۶۶	۰,۶۳۷	۰,۷۴۹
	مراعات		۴	۰,۸۶۱	۰,۸۰۳	۰,۸۱۱
	فاصله گیری		۴	۰,۸۴۱	۰,۷۸	۰,۹۰۳
	نفوذ		۴	۰,۷۴	۰,۸۳۷	۰,۷۴۹
خلاقیت دانش آموزان	تاکید بر تولید	اونیل و عابدی (۱۹۹۶)	۴	۰,۶۰۷	۰,۷۶۳	۰,۸۰۸
	سیالی		۱۵	۰,۹۰۱	۰,۸۸۴	۰,۸۹۹
	بسط		۱۵	۰,۸۹۰	۰,۸۹۴	۰,۹۰۱
	ابتکار		۱۵	۰,۷۰۶	۰,۷۸۷	۰,۸۴۹
	انعطاف پذیری		۱۵	۰,۷۶۸	۰,۸۱۴	۰,۸۳۳

یافته ها

میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران در قالب بخش مدل ساختاری سنجیده شده است. همان طور که در شکل زیر نمایان است، تاثیر جو مدرسه

در نهایت باید گفت در مرحله تجزیه و تحلیل و تفسیر داده‌ها از آمار توصیفی و استنباطی شامل فرآیند تجزیه و تحلیل ساختارهای کوواریانس (مدل سازی معادلات ساختاری) استفاده شد.

بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران معنی دار است.

شکل ۲. ضرایب تأثیر علی مدل پژوهش

در شکل ۲ ضریب تأثیر علی مدل پژوهش و رابطه متغیر اصلی جو مدرسه بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران را نمایش می‌دهد. خروجی PLS تایید کننده فرض اصلی و همچنین فرضیه‌های فرعی

در شکل ۲ ضریب تأثیر علی مدل پژوهش و رابطه متغیر اصلی جو مدرسه بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران را نمایش می‌دهد. خروجی PLS تایید کننده فرض اصلی و همچنین فرضیه‌های فرعی

جدول ۲. بررسی فرضیه‌های پژوهش

نتیجه	آماره t-value	ضرایب استاندارد شده	فرضیه‌ها
قبول	۱۸,۰۵	۰,۷۱	جو مدرسه ← خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران
قبول	۱۷,۸۰	۰,۶۹	روحیه گروهی ← خلاقیت دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران
قبول	۱۷,۵۵	۰,۶۷	ممانعت ← خلاقیت دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران
قبول	۱۸,۰۹	۰,۷۲	عدم جوشش ← خلاقیت دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران
قبول	۱۸,۱۷	۰,۷۳	صمیمیت ← خلاقیت دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران
قبول	۱۶,۵۵	۰,۶۱	مراعات ← خلاقیت دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران
قبول	۱۷,۹۹	۰,۷۰	کناره جویی ← خلاقیت دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران
قبول	۱۷,۸۱	۰,۶۹	نفوذ ← خلاقیت دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران
قبول	۱۸,۱۱	۰,۷۲	تاکید بر تولید ← خلاقیت دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر تهران

محققانی همچون آنتونیو و همکاران، آلکاراسته و جبران صالح، طلاچیان، عزیززی، کریمی، کیپادخو، صادقی، قشقایی زاده و همکاران در تأیید یافته‌های فرضیه پژوهش حاضر می‌باشد و با آن همخوانی و مطابقت دارد (آنتونیو و همکاران ۲۰۱۴، آلکاراسته و جبران صالح ۲۰۱۰، طلاچیان ۱۳۹۴، عزیززی ۱۳۹۴، کریمی ۱۳۹۳، کیپادخو ۱۳۹۲، صادقی ۱۳۹۱، قشقایی زاده، علوی و جوادی ۱۳۸۶).

بحث و نتیجه گیری

پژوهش حاضر، درصدد بررسی نقش جو مدرسه بر میزان خلاقیت دانش آموزان مدارس متوسطه شهر تهران بود تا بتواند پاسخگوی نیازهای آتی مدارس باشد. در ادامه مطابق نتایج پژوهش، به تبیین و تفسیر فرضیات پژوهش پرداخته می‌شود. یافته‌های پژوهش‌های

این تاثیرات می تواند موجب انگیزش یا ضعف آنان شود که در هر صورت در عملکرد و خلاقیت دانش آموزان نمایان می گردد. در واقع آموزش و پرورش رکن اساسی جامعه انسانی است و از اهداف عمده آن، آموزش و پرورش کودکان و نوجوانان خلاق و ارتقاء پیشرفت تحصیلی آنان است. یافته های پژوهش در این زمینه نشان می دهد که عوامل متعددی در بروز خلاقیت در دانش آموزان نقش بازی می کنند، که یکی از مهمترین عواملی که میزان خلاقیت دانش آموزان را تحت تاثیر قرار می دهد، جو موجود در مدرسه است. بنابراین در این بخش بعد از تحلیل داده ها در پژوهش حاضر و آزمودن هر یک از فرضیه های پژوهش، نتایج حاصل گشت که در این قسمت با ذکر هر کدام از این فرضیه ها و مقایسه آن ها با نتایج تحقیقات پیشین، سعی در تفسیر درست و دقیق نتایج شده است.

فیدان و اوزتاک در پژوهشی بیان داشته اند که جو مدرسه برای نوآوری با خروجی سازمانی شامل مزایای ایده ها، نوآوری های قابل توجهی و رضایت کارکنان و مشتریان خدمات مربوط و برنامه های کاربردی پیچیده از اثر بخشی خدمات در رابطه است (فیدان و اوزتاک ۲۰۱۵). آنتونیو و همکاران در پژوهشی دریافتند که تفکر خلاق می تواند باعث سلامت جسم، سازگاری روانشناختی و در سطح سرزندگی موثر باشد و باعث پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان شود بنابراین این متغیرها با هم ارتباط مستقیم دارند (آنتونیو و همکاران ۲۰۱۴). به زعم چینگ در دانش آموزان کشورهای شرقی ریسک پذیری، فراشناخت، انتقال یادگیری و به چالش کشیدن اقتدار ضعیف نگاه داشته شده و باید برنامه های آموزشی تغییر کند و موانع فرهنگی مهار شود تا خلاقیت دانش آموزان شکوفا گردد (چینگ ۲۰۱۱).

یافته های بدست آمده تاثیر جو مدرسه بر خلاقیت دانش آموزان مدارس مقطع متوسطه دوم شهر تهران مورد تأیید قرار داد. از آنجا که به زعم هوی و فورسایت شرط لازم برای آن که مدارس وظیفه خطیری را که به دوش آن-

در تبیین این فرضیه همسو با یافته های پژوهش طلاچیان (۱۳۹۴) می توان اذعان داشت که رابطه عناصر جو مدرسه بر موفقیت تحصیلی و خلاقیت دانش آموزان دختر مقطع دبیرستان منطقه ۲ شهر تهران تأثیر مثبت دارد. بدون شک نقطه آغازین تحولات در زمینه پرورش خلاقیت در دانش آموزان باید نظام آموزشی و به ویژه آموزش و پرورش باشد و گام نخست ایجاد جو و فضای سالم و مناسب در مدرسه است تا خلاقیت در دانش آموزان را فراهم نموده و افزایش دهد. بنابراین خلاقیت در دانش آموزان انتظاری است معقول که جامعه ما از نظام آموزش و پرورش خود دارد و بهبود جو مدرسه شرایط مناسب را برای این فعالیت مهیا می سازد. همچنین شرط لازم برای آن که مدارس وظیفه خطیری را که به دوش آن هاست به نحو احسن انجام دهند، آن است که از جو مطلوبی برخوردار باشند. با توجه به آنچه که بیان شد،

اهمیت دانش آموزان و جو مدرسه مطلوب را در نظام آموزش و پرورش نمی توان نادیده گرفت. با وجود جو مطلوب در مدارس، دانش آموزان اهداف آموزشی را همانند اهداف خود دانسته و برای موفقیت و پیشرفت در امور آموزشی و تحصیلی و احترام به ارزش های مدارس اهمیت خاصی قائل است به این ترتیب با تعهد بیشتری وظایف خود را انجام می دهد؛ چرا که جو مدرسه به طور مستقیم و غیر مستقیم توسط دانش آموزان در مدارس درک شده و روی انگیزش و رفتارشان تأثیر می گذارد. می توان گفت اهمیت جو مدرسه به اندازه ای است که در روحیه دانش آموزان و میزان تعهدشان تأثیر دارد به نحوی که با وجود جو مدرسه مطلوب یعنی جوی که در آن مدیر و معلمان و دانش آموزان با یکدیگر رفتار صادقانه ای داشته باشند، نظام آموزش و پرورش در رسیدن به اهداف موفق تر خواهد بود. نظربه اینکه جو سازمانی مدارس در همه ابعاد و جای جای نظام آموزشی جریان دارد، بنابراین ضمن تاثیر گذاری در سلوک و حالت رفتاری دانش آموزان آنها را نیز تحت تأثیر قرار می دهد.

جو مدرسه لذت می برند، که این موضوع سبب می شود در صورت بروز خلاقیت در دانش آموزان تمامی عوامل و دست اندرکاران مدرسه از خلاقیت های دانش آموزان حمایت و پشتیبانی کرده و نیازها و ابزارهای مرتبط را در اختیار دانش آموزان قرار دهند از آنجا که ممانعت یا بازدارندگی فعالیت های را در بر می گیرد که در آن معلمان تمرین ها و مسائل درسی پرمشغله، دست و پاگیر و غیر ضروری را به دانش آموزان تحمیل می کنند که در پی آن این امور تمامی وقت و انرژی دانش آموزان را هدر می دهد و مانع و مزاحم بروز فعالیت های خلاقانه دانش آموزان شده و تبعاتی را بر پیشرفت تحصیلی آنها وارد می سازد. عدم جوشش به تمایل به عدم مشارکت در امور مدرسه توسط دانش آموزان اشاره دارد که به آن عدم تعهد نیز گفته می شود. لذا این عدم مشارکت و بی انگیزگی در امور مدرسه به امور تحصیلی و آموزشی آن ها نیز سرایت کرده و بدلیل بی تفاوتی بوجود آمده در افکار و رفتار دانش آموزان مانع بروز خلاقیت در آنها می گردد. صمیمیت نیز شامل رفتارهای نظیر روابط گرم، دوستانه، اجتماعی و خوشایند میان همه در دانش آموزان، معلمان و... اطلاق می شود، که این صمیمیت سبب می شود دانش آموزان احساس تعلق به مدرسه کرده و افکار خود را در جهت خلاقیت در امور اطراف خود بکار ببندازند. مولفه مراعات هم به رفتار دوستانه و گرم بین دانش آموزان در محیط آموزشی مدارس نسبت داده می شود، که همانطور که قبلاً نیز بیان شده این روحیه سبب انگیزه دانش آموزان برای پیشرفت تحصیلی و بروز خلاقیت در آنان خواهد نمود. همچنین کناره جویی به رفتار های اشاره دارد که دانش آموزان از همدیگر و حتی معلمان خود فاصله می گیرد و علاقمند هستند قوانین و مقررات، حاکم بر جو مدرسه باشد و معلمان طبق مقررات عمل کنند. لذا این مقررات و قوانین از بروز خلاقیت و ارائه ایده های جدید در ذهن دانش آموزان کاسته و در بلندمدت بدلیل خشک بودن این مقررات سبب دلزدگی دانش آموزان و افت تحصیلی آنان می گردد. نفوذ هم به رفتار پویای

هاست به نحو احسن انجام دهند، آن است که از جو مطلوبی برخوردار باشند و در واقع جو سازمانی مدرسه مجموعه ای از ویژگی ها و خصوصیات درونی یک مدرسه و محیط آموزشی است که مدارس را از یکدیگر متمایز و بر رفتار و عملکرد نیروی انسانی مدرسه موثر است. لذا با توجه به اینکه جو سازمانی یکی از عوامل قابل کنترل در سازمان ها می باشد که زمینه و بستر لازم را در ایجاد مدارس با جو مطلوب فراهم می کند که این موضوع، موجبات دلبستگی و علاقمندی به درس را در دانش آموزان فراهم ساخته و از این طریق پیشرفت تحصیلی و خلاقیت آن ها را افزایش می دهد. عبارتی دیگر با وجود جو مطلوب در مدارس، دانش آموزان اهداف آموزشی را همانند اهداف خود دانسته و برای موفقیت و پیشرفت تحصیلی اهمیت خاصی قائل می باشند، چرا که جو مدرسه به طور مستقیم و غیر مستقیم توسط دانش آموزان در مدارس درک شده و روی انگیزه و رفتارشان در امور تحصیلی و بروز خلاقیت تأثیر می گذارد. در نقطه مقابل نظر به اینکه جو سازمانی مدارس در همه ابعاد و جای جای امور مدارس جریان دارد، بنابراین ضمن تأثیر گذاری در سلوک و حالت رفتاری دانش آموزان آنها را نیز تحت تأثیر قرار می دهد، این تأثیرات می تواند موجب انگیزش یا ضعف آنان شود که در هر صورت در عملکرد تحصیلی و بروز فعالیت های خلاقانه دانش آموزان نمایان می گردد. همچنین از نگاهی دیگر دانش آموزان خلاق دارای انگیزه بالا برای پیشرفت، کنجکاوی و جستجوگری، پشتکار و انضباط، شوق فراوان برای زندگی کردن، زیبا پسند و علاقه مند به آثار هنری و دارای قوه تخیل فعال می باشند که زمینه بروز تک تک این عوامل در جو سازمانی مدارس نهفته است که وجود جو مطلوب سبب تقویت این عوامل و در پی آن پرورش دانش آموزان خلاق می شود (هوی و فورسایت ۱۹۸۶).

از آنجا که روحیه گروهی به وضعیتی اطلاق می شود که در آن همه دانش آموزان و عوامل مدرسه شامل مدیران، معلمان و کارکنان مدارس از کار با یکدیگر در محیط و

Elemental Elements and the Academic Achievement of High School Students in District 2 of Tehran. Master's Thesis, Islamic Azad University, Tehran Branch. [In Persian]

Bidokhti, A, Parvaresh, P (1387), Investigating the relationship between organizational climate and management style and its effects on elementary school teachers. *Journal of Educational Management Innovations (New Thoughts in Educational Sciences)*, No. 4 pp. 41-25. [In Persian]

Chen, C & Huang, T (2008), The relationship among ethical climate types, facets of job satisfaction and the three components of organizational commitment: A study of Nurses in Taiwan, *Journal of Business Ethics*, 80(3), pp.565-581.

Fidan, T, Inci O (2015), The Relationship of the Creativity of Public and Private School Teachers to their Intrinsic Motivation and the School Climate for Innovation, *Social and Behavioral Sciences*, Vol 195, NO.3 PP 905-914.

Halpin, A.W, Croft, D.B (1963), "the organizational climate of schools", Chicago: Midwest administration center, university of Chicago.

Homana, G ,Barber.G, Putra .J (2005), School climate research summary, center for social and emotional education, Newyork.

King, D.B (2007), The spiritual Intelligence project, Trent university, Canada.WWW.Db king./ spiritual intelligence.

Kipadkho, L (1392), investigating the relationship between school climate and students 'creativity in high school girls' theoretical governmental schools

دانش آموزان در محیط مدرسه اشاره دارد که در این رفتار دانش آموزان از طریق نمونه قراردادن خود سعی در ایجاد انگیزه در سایر دانش آموزان دارند که بدون شک این موضوع سبب ایجاد رقابت در کارهای ابتکاری و نوآورانه و در پی آن بروز فعالیت های خلاقانه توسط دانش آموزان می گردد و جو خلاقیت در محیط مدرسه جاری می شود که این موضوع در زمینه امور تحصیلی نیز صدق کرده و سبب ایجاد انگیزه پیشرفت تحصیلی در دانش آموزان می گردد. در نهایت تاکید بر تولید نشان دهنده سرپرستی نزدیک و رفتار آمرانه و دستوری در محیط مدرسه می باشد که این موضوع به بروز خلاقیت بوسیله ارتباطات بوجود آمده کمک می کند.

در نهایت پیشنهاد می شود از آنجا که مدیران و مسئولین مدارس زمینه تشویق لازم را جهت استفاده از روش های تدریس پر انرژی، با روحیه و جذاب را در میان دانش آموزان فراهم کنند، تا کلاس های درس مدارس پرنرژی و شاداب به اجرا گذاشته و زمینه و بستر لازم برای بروز خلاقیت در دانش آموزان بوسیله ایجاد حس لذت بردن از زندگی در آنان را فراهم کنند. همچنین پیشنهاد می شود که کمیته های متشکل از کارشناسان کلیدی واحدهای مختلف آموزش و پرورش مدارس کشور جهت حضور در پروژه های بررسی ممانعت از ابعاد جو سازمانی مدارس تشکیل شود، که این کار باعث سهولت پیاده سازی و برنامه ریزی جو مناسب، عدم مقاومت یا مقاومت کمتر دانش آموزان، والدین آنها، مدیران مدارس و معلمان در برابر تغییرات و جامعیت این روش ها از نقطه نظر درگیر کردن واحدهای مختلف آموزشی در کلاس های درسی مدارس می گردد.

References

Ahmadpour Daryani, M (2007), *Entrepreneurship (definitions, ideas, patterns)*. Tehran: Pardis Publications, p. 57. [In Persian]

Azizi, R (1394), Investigating the Relationship between School

- Shiri, M (1394), The Relationship Between Organizational Climate and Happiness and Life of Teachers of the Second Grade Second Grade of Saveh. Master's Thesis, Islamic Azad University of Saveh Science and Research Branch. [In Persian]
- Shirzadi Esfahani, H, Samadi, P (2006), Investigating the relationship between school organizational climate and entrepreneurship in students, *Quarterly Journal of Educational Innovations*, No. 16, pp. 187-164. [In Persian]
- Talachian, M (1394), Investigating the relationship between school climate and academic achievement of secondary school girl students in Tehran, Master thesis, Islamic Azad University, Roudehen Branch. [In Persian]
- in Tehran, Master's Thesis, Islamic Azad University, Tehran Central Branch. [In Persian]
- Makel, M, Plucker, J (2008), Handbook of Giftedness in Children. Pp:247-270.
- Milani, M (1394),. The Relationship Between Organizational Climate with Happiness and Vitality of Teachers of the Second Grade of Secondary School in Saveh, Master's Thesis, Islamic Azad University, Saveh Branch. [In Persian]
- Pablo Pelayo, B. & Zheng, W (2009), A discussion of motivation for creativity within the business context: From the perspective of the Generation Y. M.A thesis, University of Kalmar, Baltic Business School.
- Ramezani Nejad, R, Pour Sultani Zarandi, H, Hosseini Nia, S., R (2009), Relationship between school health and burnout of physical education teachers, *Sports Management Journal*. First Volume, No. 1, pp. 235-225. [In Persian]

The effect of school climate on the creativity of high school students in Tehran

Saadollah Kazemi*: MSc in Educational Sciences, Curriculum Orientation, Faculty of Humanities, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Abstract: The purpose of this study was to determine the effect of school climate on the creativity of high school students in Tehran in 1396. The research method was applied for the purpose of the research and the method of data collection was descriptive-survey. The statistical population of the study consisted of 1,000 secondary school students in district 4 of Tehran in the academic year 1396-1395. Among them, using Cochran's formula and multi-stage random sampling method, 280 subjects were considered as sample size. . The method of data collection was based on the Hallipin & Kraft Standard Organizational Climate Questionnaire (1963) and O'Neill & Abedi's Inventory of Creativity (1996). After collecting questionnaires, data analysis and testing of hypotheses were done using structural equation modeling method and using Smart PLS 2 software in two parts of measuring model and structural part. In the first part, technical characteristics of the questionnaire including reliability, convergent validity and divergent validity of PLS-specific questionnaire were investigated. In the second part, the software's significant coefficients were used to examine the research hypotheses. Finally, the findings of the study confirmed the effect of school climate and its octagonal dimensions on the creativity of high school students in Tehran.

Keywords: school atmosphere, creativity, intimacy, lack of boost.

*Corresponding author: MSc in Educational Sciences, Curriculum Orientation, Faculty of Humanities, Payame Noor University, Tehran, Iran.

Email: Sadolahkazemi@yahoo.com